

De Iustitia Et Iure ceterisq[ue] Virtutibus Cardinalibus

Lessius, Leonardus

Antverpiæ, 1632

13 Quando procedit Iudex via inquisitionis generalis, utrùm debeat
præcedere infamia personæ vel delicti.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-72459](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-72459)

& format inquisitionem contra auctorem, vt sic ad plenam probationem & sententiam perueniat.

Ad instantiam partis, quando pars offensa, vel alius, ad quem id iure spectare potest, accusationem porrigit, & Iudex ea admissa, secundum eius probationes procedit. quando igitur Iudex agit ex officio, procedit per inquisitionem: dum ad instantiam partis, per accusationem.

106
In quibus procedatur ex officio.

Modus procedendi ex officio, seu per inquisitionem, extendit se ex dispositione Iuris Canonici ad omnia crimina, secundum Archidiaconum in cap. Felicis. §. vlt. de penis in 6. In omni enim genere criminum possunt Iudices per inquisitionem procedere. Idem ex consuetudine seruatur in foro ciuili. vnde in quibusdam Regnis via inquisitionis adeo est ordinaria, vt altera, nempe accusationis, non admittatur, nisi in paucis causis. In regno enim Neapolitano nemo admittitur ad accusandum, nisi suam vel suorum iniuriam exequatur. Et in regno Franciæ prohibita est accusatio omnis ad vindictam publicam tendens, & solum permittitur pro interesse ciuili. vnde in omnibus causis criminalibus proceditur per viam inquisitionis, vt docet Clarus supra n. 6. ex Guilielmo de Bened. & Practica Millæi.

DUBITATIO XIII.

Quando procedit Iudex via inquisitionis generalis, vtrum debeat precedere infamia persone vel delicti.

107
Triplex inquisitio.

NOtandum, esse triplicem inquisitionem. Prima est *Omnino generalis*, qua in genere inquiritur, an subditi seruent leges, an non committantur crimina, an de nullo sit fama vel suspicio alicuius criminis. hac vtuntur Prælati & Superiores in visitatione Prouinciæ & locorum subiectorum.

Secunda est *Omnino specialis*, qua de certa persona & de certo crimine quaeritur, v. g. an Petrus commiserit simoniam, furtum, &c.

Tertia est *Mixta*, quando vel solum crimen est speciale, vel sola persona: vt, quis fecerit istud homicidium, an Petrus seruet statuta vel ordinationes synodales. His positis,

108
Inquisitio generalis.

Respondeo & Dico Primò, Vt Iudex faciat inquisitionem omnino generalem, non est necesse vt aliqua infamia præcesserit, est communis DD. sententia. Probatur Primò, Quia in Iure præcipitur Prælati Ecclesiasticis, & Superioribus, vt suo tempore faciant visitationes & inquisitiones generales, vt patet cap. Perniciosa. 1. de officio Iudicis ordinarij: *Habeant Episcopi singularum urbium, in suis diocesis liberam potestatem adulteria & scelera inquirere, vlcisci & iudicare.* Glossa tamen putat hic agi de inquisitione speciali, quæ sit præcedente infamia: sed potest etiam intelligi de generali. Item cap. Romana. 1. §. Sanè, de censibus, in 6. *Proposito verbo Dei quaerat de vita & conuersatione ministrantium in Ecclesiis.* vbi aperte agitur de inquisitione generali. Probatur Secundò, Quia talis inquisitio est necessaria ad purgandam Rempublicam, moresq; in cæteris hominum reformandos. Tertio, Per eam nulli fit iniuria, cum de nemine in particulari fiat inquisitio. Nec refert, quòd hac

ratione detegantur occulti peccatores; quia id per accidens & præter intentionem inquirentis contingit: & alias bonum commune huic incommodo anteponendum est. Denique nisi talis inquisitio fieret, multa crimina manerent impunita; (quæ tamen puniri omnino expedit, ne criminosi inualescant) nemo enim ea sponte deferret.

Dico Secundò; In hoc tamen casu interrogati subditi, non debent patefacere criminosos occultos, qui nulla talis criminis infamia laborant. est communis sententia DD. D. Thomæ q. 69. a. 2. & Caietani in illum art. Soti, de tegendo & retegendo secreto, membro 2. q. 6. Nauarri, cap. Inter verba, conclus. 6. v. 2. 1. & in Rubr. de iudiciis, n. 87. & colligitur ex cap. Qualiter & quando, supra. Ratio est, quia id, de quo nulla adhuc est fama, censetur occultum, dum via inquisitionis proceditur: atqui Iudicis potestas non se extendit ad elicienda occulta; maxima enim inde incommoda in Republ. sequerentur. Itaque etiam si sub iuramento, vel sub pœna excommunicationis præcipiat vt dicas veritatem de eo quod nosti; tamen non teneris: sed potes cum restrictione mentali dicere; te nescire quidquam: intelligendo tacite, te nescire eo modo vt teneris patefacere. de quo supra c. 11. dub. 20. & infra cap. 30. dub. 6.

109

Occulta non debent panti.

Sed difficultas est, Vtrum etiam obligentur non manifestare, ita vt peccent contra iustitiam, si in hoc casu crimina occulta aperuerint. Videri possit alicui, saltem quando crimen probari potest in iudicio, non peccare contra iustitiam eos, qui illud in huiusmodi inquisitione patefaciunt Superiori: nam eo euentu ius habent accusandi vel denuntiandi auctorem. Quicumque enim vel testibus vel aliis iudiciis crimen probare potest, non peccat contra iustitiam, si illud Iudici denuntiet: expedit enim bono publico, vt omnibus hac potestas detur. generatim enim loquendo, infamia & punitio, quæ priuato inferitur, abundè compensari videtur exemplo publico & timore, qui aliis iniicitur, per quem sibi à peccando cauent. Idem confirmari videtur ex praxi totius orbis, vbique enim consueuerunt tales deferri, non solum quando generalis inquisitio instituitur, & subditi interrogantur, sed etiam sponte à non rogatis; vt docet Clarus q. 7. Nihilominus communis ferè DD. sententia est, id illicitum est, quando ad solam punitionem tenditur: tunc enim debere præcedere infamiam, vt colligitur ex cap. Qualiter, supra. Nec obstat praxis orbis contraria: nam multi hac in re peccant per ignorantiam. Multi etiam non tam punitionem spectant criminosi, quàm emendationem, vel mali impeditionem & auersionem; quo casu denuntiatio est licita, etiam si non præcesserit infamia, vt passim DD. tradunt.

110

Si potest probari.

His addo, Quando crimen nullo modo probari potest, aperte contra iustitiam peccari, si illud aperias; quia nullum ius habes illius patefaciendi. cum enim non possit probari, non potest quoque puniri, ac proinde non potest ex eius reuelatione aliud sequi quàm infamia.

Excipe tamen duos casus, quibus potest Superiori patefieri, etsi omnino occultum sit. Prior est, quando id putatur esse necessarium ad ipsius emendationem: tunc enim aperiendum Superiori, non vt Iudici, sed vt patri; vt sua prudentia & auctoritate illum emendet. Alter est, dum aliquod malum spirituale vel temporale impendet ab aliquo,

111

112
Occultum potest aperiiri duobus euentis.

quo, quod commodè auerti non potest, nisi Superioris opera; tunc enim non est habenda ratio famæ; vt dictum est supra cap. 11. dub. 9.

DVBITATIO XIV.

Vtrum quando crimen est publicum, sed auctor ignoratur, Iudex possit inquirere quis fecerit.

113
Sententia
Cates. &
Soti.

Multi docent id non esse licitum: Caietanus q. 69. art. 1. & 2. & Sotus de secreto, membro 2. quest. 6. dub. 4. & quidam alij. Primò, Quia Canones vetant ne procedatur per inquisitionem, nisi de auctore sit fama, vel certè indicia, cap. Cum oporteat. 19. de accusat. *Nisi super prædictis famam ipsius la fam esse noueritis, ad inquisitionem illorum non subito procedatis.* Idem habetur cap. Inquisitionis. 21. & cap. Qualiter & quando 24. eodem tit. Secundò, Si licet in genere inquirere malefactorem, sequeretur quòd ipse malefactor, si fortè interrogaretur, teneretur seipsum prodere; quod nemo concedat. Sed contrarium videtur verius, vnde

114
Si crimen
sit publicum.

Respondeo & Dico Primò, Quando manifestum est crimen, Ius est Iudici quærere in genere quis fecerit, non tamen in particulari an Petrus fecerit, nisi de eo sit aliqua fama vel indicia. Ita Siluester v. Correptio, n. 6. Nauar in cap. Inter verba, conclus. 6. num. 15. in Enchir. cap. 13. numero 40. Innocent. in cap. Bonæ. 1. de electio. n. 5. *Item nota, inquit, quòd sic seruat totus mundus, quòd contingente maleficio notorio, statim inquiri iudex generaliter, non contra certam personam: & facta inquisitione, vocat nominatos in inquisitione de maleficio, vt se defendant: & quòd longam interpretationem recipit ex iteratione factorum, mutari non debet.* Idem tenent Panormitanus & Imola ibid. & alij. Probatum Primò Ex praxi communi Iudicum tam Ecclesiasticorum quam sæcularium, quam durum est condemnare. Secundò, Nisi tales inquisitiones fierent, duo grauissima mala in Repub. sequerentur: nam & populus grauiter offenderetur, videns Iudicem non inquirere auctorem aperti criminis, putaretque eum maleficio fauere; & malefici spe impunitatis inualescerent. Tertiò, Quia nemo potest queri sibi factam iniuriam per hanc generale inquisitionem, imò tota Respub. illam desiderat.

115

Ad primum argumentum contrariæ sententiæ Respondeo, In illis Canonibus agi de inquisitione speciali, qua inquiritur de Petro vel Paulo; non autem de ea, qua in genere quæritur, quis fecerit; vt patet ex ipso textu.

Dices, Inquisitio illa, qua Iudex quærit in genere quis fecerit, non minus præbet occasionem reuelandi crimina occulta, contra ordinem charitatis & iustitiæ, quam inquisitio specialis, qua quæritur an Petrus fecerit: ergo est iniqua.

Non refert
quòd occultum de-
rogatur.

Respondeo, Quòd occulta crimina detegantur, id non prouenit ex ipsa conditione interrogationis; sed ex imperitiis eorum qui interrogantur; qui nescientes Iura, putant se teneri occulta patefacere. Verùm propter tale incommodum per accidens proueniens, non debet omitti inquisitio, tantopere bono publico necessaria; cum hæc secundum se talis sit vt nemini iniuriam irroget.

Neque Iudex Inquisitionem faciens tenetur instruere rudiores ne auctorem detegat, si fortè nulla infamia laboret; id enim redderet eum suspectum corruptelæ, vel fauoris in criminofum; sed potest simpliciter inquirere sicut videt bono publico expedire. quòd si occultus auctor detegatur, poterit contra eum procedere, nec damnum secutum ei imputabitur, vt rectè Nauarrus in Rubric. de Iudiciis n. 87. quia Iure suo vitur. hoc ipso enim, quo criminis auctor est publicè detectus, (etiã si id ab altero iniquè factum sit) potest contra eum informationes accipere, & particularem inquisitionem facere, & conuictum punire: modò tamen ipse per iniuriam non sit causa illius detectionis. atqui hic non est causa detectionis per iniuriam; nam propter bonum commune potest talem inquisitionem instituire: nec tenetur cum offensione populi cauere, ne interrogati occultos auctores patefaciant; sed potest illud permittere: nam bonum commune præponderat priuato, præfertim hominis noxij, & supplicio digni. Itaque illa iniusta detectio nec directè nec indirectè censetur illi voluntaria; ac proinde contra talem criminofum ita iniuste detectum potest procedere. Simili modo potest inquirere in eum, cuius crimen cum antea esset occultum, iniuste per aliquem in sermones publicos est deductum: nisi fortè per reuelationem confessionis id factum esset, tunc enim nullo modo posset procedere. vide Sotum de secreto, membr. 3. q. 1.

116

Ad secundum argum. Respondeo, Etsi Iudex possit interrogare, non tamen inde sequitur, reum, si fortè interrogetur, teneri seipsum patefacere; certum enim est, Iudicem in crimine læsæ Maiestatis posse interrogare seu inquirere, reum tamen ante infamiam vel templanam probationem non teneri seipsum prodere. Nec obstat, quòd D. Thomas in Capitulo generali Parisijs, dicitur respondisse, occultum auctorem teneri se prodere ad præceptum Prælati, quando notorium est crimen, v. g. furtum esse commissum: quia tunc solum erat Baccalaureus, & ceteri Magistri ei contradixerunt, vt refert Siluester v. Correptio, num. 6. vnde

Dico Secundo, Etsi Superior in hoc casu, vt offi-
ficio suo satisfaciatur, possit sub iuramento genera-
tim inquirere à subditis quis fecerit; subditi tamen
non tenentur patefacere auctorem, si nulla laboret
infamia, & nihil mali in posterum timeatur. Prior
pars patet ex dictis. Altera est communis sententia
DD. & colligitur ex Canonibus suprædictis. Ra-
tio est; quia Superior non potest obligare subditos
vt reuelent occultos peccatores, sed solum vt eos
qui infamia aliqua laborant multò minus occultus
peccator tenetur se ipse prodere. Nec obstat
factum D. Gregorij epist. 30. lib. 5. qui sacra com-
munionem interdixit cuidam, qui libellum famo-
sum sparserat, nisi se prodederet. & excommunicat
eundem, si se non prodens accedat sacram
Communionem, vt habetur 5. q. 1. c. Quidam maligni:
nam infamator ille tenebatur alterius famam re-
parare, vel certè probare quæ in libello habeban-
tur, quorum neutrum sine sui patefactione fieri
poterat. potest enim quis obligari ad se proden-
dum, quando id necessarium est ad falsæ infamiæ
iniquè irrogatæ absterisionem; quamuis non sit ne-
cesse illam detectionem fieri coram Iudice.

118

Subditi
non tenen-
tur pate-
facere, si
est occultum.

Notandum tamen, si crimen adhuc esset perpetrandum, vel continuandum, vel si ex eo graue dam-

119

dam-